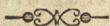

ПРЕДЪ

ИЛИ

РЕДЪ КНИЖКЫ ЗА ДѢЦАТА

КНИЖКА VI.

Богъ въ дѣлата на природѣтъ.

Като гледамъ небето, живытъ и разнообразнытъ него-вы шарове, звѣздытъ които издаватъ толкозь сїаніе, свѣ-тлинѣтъ, койѣто ми открыватъ прѣдметы, отъ които бывамъ обиколень, пълнъ съ очудваніе ся пытамъ, отъ дѣ проис-тича всичко това? Кой е съградилъ беспрѣдѣлныйтъ сводъ небесенъ? Кой е турилъ на твърдь-тѣ тѣзи безбройны свѣ-тила, тѣзь звѣзды, които отъ чудовищнѣ далечинѣ испра-щатъ зарытъ си чакъ до насъ? Кой гы е наредилъ да ся движатъ съ толкози правилность? Кой е казалъ на слън-цето да освѣтлява и да прави земѣтъ плодороднѣ? —

Планины великолѣпны, кой вы е положилъ на основанія-та ви? Кой е възвисилъ върховетъ ви до надъ облацытъ, кой вы е намытилъ съ присноцвѣтущы лѣсове, съ пло-досны дръвїя, съ толкозь разнообразны и полезны растѣнїя, толкозь изящны цвѣтія? Кой е покрылъ высокытъ ви чела съ снѣгове и ледъ, и е направилъ да блокутъ отъ дълби-нытъ ви тѣзи извори, които напояватъ и оплодотворяватъ

земѣтъ, тѣзи великолѣпны рѣкы, които носятъ всѣду изобиліето и животътъ?

Цвѣтове на полето, кой ви дава туй изящно украшеніе? чрезъ кое вълшебство малко земя и нѣколко капки вода произвеждатъ очарователнытъ ви богатности? отъ дѣ произвиратъ тѣзи благовонія, които ны облагоухаватъ и кръвятъ тѣзи свѣтлы шарове, които наслаждаватъ зрѣніето ни, и които искуството на смъртнытъ не е могло да подражае?

И вы одушевени създания, които населявате и сушатъ и водятъ, на кого дължите сѣществованіята си, происхожденіето си, тѣзи инстинкты толкозъ различнытъ и толкозъ изряднытъ които смайватъ разумътъ ни, и които сѣ толкозъ съразмѣрны на природѣтъ и на видѣтъ на живота ви?

Но когато, съ удивленіе отъ толкози чудеса, въ които духътъ ми ся изгубя и смущава, наченвамъ да ся вглѣбявамъ въ себе си и да издирвамъ чловѣка, който е туй да кажъ, срѣдоточіето на всички създадени въ този свѣтъ сѣщества, какво множество отъ други чудеса еще полюбопытни ся прѣдстави на разумътъ ми и мя бутнува по сърдцето! Какъ нѣколко зрѣнца отъ прахъ сѣ могли да ся прѣобразятъ на едно тѣло толкозъ добръ устроено? Какъ става единътъ удъ на туй тѣло да гледа около си прѣдметытъ, а другъ да чуе разнытъ гласове, раздиганы далеко отъ него, третій да ся наслаждава съ пріятность на толкозъ изрядно произстеченіе, което отъ всякъдѣ облагоухава въздухътъ? На кого дължѣ тѣзи многоцѣнны сѣлж да прѣподавамъ на подобнытъ си идентъ си и желаніята си и да става сѣ участникъ на тѣхнытъ? Какъ малко вещество сложно отъ три или четири елемента, отъ които всякой, уединенъ отъ другытъ, былъ бы безъ способность да сѣществува или бы былъ твърдѣ непріятенъ; какъ казувамъ, туй малко вещество, сдѣлковано въ жбытъ ми, причинява въ душѣтъ ми толкозъ благопріятны чувствованія? А най-послѣ има ли благодѣяніе еще по-прѣвъсходно отъ умътъ, съ кийто съмъ надаренъ, съ който размышлѣмъ върху всички нѣща които мя окружають, прѣсмѣтамъ сношеніята му, придобивамъ множество знанія и най-послѣ съмъ — чловѣкъ!

Сщество на сществата! Въ всички тѣзи нелеснобразумителни нѣща можахъ ли да не познаѣмъ дѣлата на твоѣтъ достообожаемъ рѣкъ? Можахъ ли да не намѣримъ въ тѣхъ твоѣтъ прѣмъдрость, силѣтъ и благостѣтъ Ти, които работятъ съгласно за моето благополучіе? Ей, Боже мой, всесилный и прѣмудрый Твой гласъ е повикалъ всички тѣзи и далъ имъ е сществуваніе, движеніе и животъ. Всичко що сществува отъ тебе проистича, и тѣзи Божественнѣ рѣкъ, която е направила всичко, обожаваамъ азъ, пълнъ съ удивленіе, признателность и любовь.

Силата на молитвѣтъ

Молитвата т. е. молбата къмъ Бога е най-силното и самото сръдство което облекчава скърбитъ и прави радость тѣ по-чиста. Тя е която засилва всички въ вършеніето добры работы, и възлива на всичко небесно благоуханіе.

Вы можете самы да опытате това. Молѣте ся въ всякой случай и самы ще познаете какъ ще осѣтите че и на сръдцето, ви ще бжде по-леко и душата ви ще е по-благодарна.

Освѣтъ това какво може да направи челоуѣкъ тука на земѣтъ и да нѣма нуждѣ отъ помощѣтъ на оногызъ който ны е създалъ?

Ный смы на земѣтъ тука като пѣтникъ, който иска да иде на отечеството си. За туй не трѣба да ходимъ съ главѣ наведенѣ и да ся шурамы, но трѣба да имамы всякога очитъ си въздигнѣты къмъ небето, за да можемъ да намѣримъ пѣтътъ на отечеството си.

Нашето отечество е небето; а когато гледамы къмъ небето, не осѣщате ли нѣщо да вы привожда въ умиленіе? Не вы ли побужда нѣкакво пожеланіе? А туй пожеланіе безъ дѣйсгвіе ли е?

Има нѣкои които казувать: на какво ни служи да ся молимъ? Богъ е много по-горенъ отъ насъ и не възприима да слуша насъ, толкозь ничтожнытъ неговы създанія.

Но кой е създалъ тѣзи ничтожны създанія? Кой имъ даде осѣщаніе и разумъ, ако не той истый Богъ?

Когато Господь Богъ е былъ толкозь добръ къмъ тѣхъ какъ е было възможно испослѣ да ги напусни, и да ги тласне далеко отъ себе си?

Наистинѣ онзи който казува въ сърдцето си че Богъ прѣзира създаиѣта си, той богохулствува.

Има пъкъ други, които казуватъ: що трѣба да ся молимъ Богу? Еда Богъ незнае по добръ отъ насъ какво ни трѣба?

Наистинѣ Богъ знае по-добръ отъ насъ какво ни трѣба, но ето че за туй ище да просимъ което ни трѣба отъ него; защото първата ни нужда е самъ Богъ; а Бога ний придобивамъ чрѣзь молитвѣтъ.

Бащата познава нуждытъ на сына си; но за това сынътъ не трѣба ли вече да ище нищо отъ бащѣ си, и да му благодари за добриниѣтъ които получава отъ него?

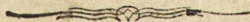
Когато безсловесныѣ животны иѣщо страдатъ, когато ся уплашатъ или когато сѣ гладны, тѣ выкатъ твърдѣ умилено. Тѣзи тѣхны грубы гласове сѣ у тѣхъ и тѣ молитва, коѣкто отправятъ къмъ Бога, а Богъ и тѣхъ слуша. Да ли прочее словесный человекъ ще е между всичкиѣтъ твари самото твореніе на което гласътъ да не възлиза никога до ушитѣ на Творца и Създателя?

По иѣкога повѣва прѣзь полето иѣкой вѣтръ задушителенъ, който изсушава растеніѣта, и ний виждамы вѣичицыѣтъ имъ да появяватъ и ся прѣвождатъ уныло къмъ земѣтъ. Но щомъ ги росата одѣжди, тѣ пакъ ся раскрѣвяватъ и изново въсправятъ клюмижлыѣтъ си върховце.

Сѣщо тѣй има и въ нашѣтъ животъ задушливи вѣтрове; сирѣчь злочестины, скърби, грѣхове и толкозь други злины и лошаины; тѣзи задушливи вѣтрове минуватъ прѣзь душѣтъ на человекъ и иѣ изсушаватъ, но молитвата е росата, която наросява, прохладява и утѣшава душѣтъ.

* * *

Прочитайте често тѣзи хубавы размышленіѣ, малкы мои чнтали, старайте ся да ся молитѣ Богу по-добръ отъ животныѣтъ, както сте по-добръ създаены отъ тѣхъ. И ако искате да вы обыча Богъ, трѣба да мыслите всякога че ся памѣрвате прѣдъ Негового лице, и да ся обнасите человѣчно съсъ всичкиѣтъ неговы създаиѣ.

Историческы очертанія.

Отъ днѣ идѣтъ злочестивыи на человецыи.

Исторіята на человекѣцѣ съдържава много примѣры на безуміе и развратность. Истинѣ Богъ ни е надарилъ съсъ совѣсть за да распознаваме доброто отъ злото, но имамы страсти, които многожды воюватъ противу съвѣстѣтъ ни. Богъ като направилъ така человекѣ, поискалъ да имамы отговорность за дѣлата си. Другъ пакъ изворъ на злочестивыи въ исторіѣтъ на человекѣцѣ е невѣжество. Человекѣцѣ много пѣти ся стремятъ на злѣ, защото прѣобладава въ тѣхъ гнѣвътъ, ревнованіето (касканджилѣкътъ), славолюбіето, корыстолюбіето: но колко пѣти грѣховетѣ ни произлѣзватъ отъ лошо възпитаніе поради което оставаме лишены отъ най-простыи свѣдѣнія за правдыи и разумностьѣ! И тѣи страстиѣ като сѣ необузданны отъ едиѣ странѣи отъ други невѣжество, сѣ были двата най-главны изворы на человекѣскыи злочестивыи.

Невѣжество на дръвныи народы

Въ едиѣ голѣмѣ часть на Азіѣ, человекѣцѣ, повече отъ прѣди двѣ хыледы години, были потѣнѣли въ такѣвъ мракъ на невѣжество, што вървали че слѣнцето е Богъ и го обожавали, както Асиріѣцѣи и Халдентѣ; А въ Африкѣ Египтениѣ были толкозь суевѣрны, што убѣдявали ся че трѣба да обожаватъ като божества животны, на примѣръ, крокодила, нѣкои птицы даже и луковы главы. А най-голѣмыйи имъ Богъ былъ едиѣ быкъ, когото наричали Аписъ; и когато умиралъ този быкъ, всичкыи народъ желѣалъ, додѣто ся намѣрѣлъ наследникъ нему. А въ Европѣ Гърцитѣи Римленитѣ обожавали божества, които покровителствовали развратностьѣ, каквото Венерѣ, Бахуса и дрѣ. И тѣи не трѣба да ся чудимъ ако виждамы че и тѣ сѣ участвували на лошаветыи, на които примѣръ имъ показували боговетѣ въ които вървали. Най послѣ народитѣ, които населявали вѣтрѣшныи мѣста, каквото Словены, Нѣмци и Галатыи пѣкъ служали на немилостивы Богове, на които принасяли въ жертвѣ человекѣ.

ДИВЫЙТЪ ЖИВОТЪ НА ДРЕВНИТЪ

Освѣнь тѣзи грубость въ богопочитаніето невѣжество-то не было по-малко дебело и въ други отношенія; защото за дълго врѣме чловѣцитѣ незнали ни кѣщѣ да си направятъ, нито облѣкло да си съшіѣтъ, нито земѣтъ да обработятъ, но живѣяли въ пещеры и дупки и подъ листны покрывы скытали ся по горытѣ та събирали желѣды, костѣны и други дивы плодове и ся храняли, вмѣсто дре-хы прѣпасвали ся съ завѣскы отъ кожитѣ на дивы звѣрове, и другъ законъ не познавали освѣнь насиліето. Исполѣ обаче полека-лека поспитомили ся. Нѣкои по-свѣсны измежду тѣхъ слѣдъ разны опыти съумясвали гы на нѣщо по-добро и тѣй ся пораспространили между тѣхъ разны полезны свѣдѣнія. Имената на тѣзи опитомители на чловѣ-чѣскый родъ ся споменувать отъ исторіѣтъ всякога съ почитаніе. Моисей у Евреитѣ, Минусъ Ликургъ и Солонъ между гръцытѣ, Орфей между Тракийцытѣ, Нума у Римле-нытѣ, Крумъ у Българитѣ, и други толкозь у разны дру-гы народы учили сѣ дивытѣ населенія на питоменъ животъ, написвали сѣ законы за да защищавать безсилнытѣ отъ насилството и да въведѣтъ между семействата священны-тѣ врѣскы на брака. Сетнѣ и градове ся въздигнали въ кои-то ся заселявали първомъ скытающытѣ ся по горытѣ ди-вацы, дѣто единъ отъ други посвѣняваны сѣставили сѣ мно-го отъ грубытѣ си навикновенія, и единъ отъ други под-помаганы осъвършенствували сѣ начинытѣ въ добываніето на житейскытѣ снадобности; а най много е спомогнѣла за опитомняніето на чловѣцытѣ книжовната наука.

—о—

Книгопечатаніето.

Брахманытѣ кога ще поменѣтъ за нѣщо писано иматъ обычай всякога да казвать: «Да е благословена паметъта на оногось който е измыслилъ писмото. На днешнято врѣме, ный като гледамы тол-козь голѣмытъ ползы отъ печатаніето на разны книги, можемъ най-добръ да приложимъ туй изреченіе на индійскытѣ мудрецы врѣзь оногози който е измыслилъ най-напрѣдъ печатописаніето. Изобщо ся казва че книгопечатаніето или печатописаніето е изнаѣрено отъ нѣкого си Ивана Гутенбергъ нѣмецъ отъ Могунтъ и първата кни-га що издалъ на свѣтъ чрѣзь печать была псалтырь, печатанъ на 1457 годинахъ.

Человѣческыйтъ родъ

Человѣкъ създаенъ въ начало отъ Създателя Бога и по Неговото слово «растѣте и множете ся» слѣдующъ, изнайнапрѣдъ не показа да бѣ станѣла никакъ достозаблѣжителна разницѣ въ неговитѣ потомцы; защото человѣцитѣ въ първитѣ вѣкове приличахъ си едни на други по всичко, но испослѣ раздѣлени едни отъ други и распрѣснати по разнытъ мѣста на земното кълбо, отличиха ся чувствителны разницы между тѣхъ: Най първата отъ тѣхнитѣ разницы е тази на растѣтъ (*бойтъ*).

Онѣзи конто добыха голѣмъ растѣ съ дѣто ся заселиха по умѣренитѣ поясы, и конто съ высоки отъ шесть до седмъ позѣ. Таквы съ Патагонцитѣ, конто живѣятъ между рѣкѣтъ Лаплата и Магелановитѣ проливъ, отъ 360 до 540° на южикѣтъ ширинѣ. Диаметрално противоположны съ тѣзи дѣто съ ся заселили въ най студенытъ мѣста, и тѣ съ едвамъ до петъ позѣ высоки; таквы съ Лапландцитѣ, Самоѣдитѣ, Остякцитѣ, Ескимцитѣ и Грилякцитѣ.

Въ тѣзи климаты не само человѣцитѣ но и животнытъ и растѣпята прѣдставятъ голѣмъ разницѣ, понеже е природно явеніе, да ся уголѣява едно нѣщо отъ топлината и да ся свива (стага) отъ студѣта. На това явеніе ный можемъ лесно да издиримъ точността му ако земемъ измѣрваніето на единъ желѣзенъ *синджиръ* въ вѣрме на най-лютъ студъ, и приповторимъ въ горѣщо вѣрме измѣрваніето на същыйтъ *синджиръ*, — въ вторыйтъ случай ный ще намѣримъ синджирѣтъ по-голѣмъ.

Второстепенна е разницата на лицето и найвече на лобѣтъ, а еще и на цвѣтътъ на кожата, който прилича правилно на цвѣтътъ на космытъ.

Третостепенна разницѣ може да има и по духѣтъ или умѣтъ, понеже всѣкытъ народы не съ примчиви на еднакъвъ степенъ въ развитіето,

Поради тѣзи особенны разницы въ устроението на лобѣтъ, на лицето и въ цвѣтътъ на кожата, конто ся прѣдаватъ наследствен-но, родѣтъ на смъртнытъ ся е раздѣлялъ на слѣдующитѣ петъ племена или расы,

I *Кавказско* или *блѣло* плѣме, което обзема всѣкытъ Европейцы и онѣзи конто населяватъ Сѣверъ и Западъ на Азійѣ и сѣвернытъ страны на Африкѣ; а всѣкы тѣзи иматъ кожата на тѣлото си малко или много блѣла, лобъ яйцевиденъ, коса дълга и мекѣ, уста малко разрѣзаны и брада глѣста; то е най-хубавото отъ другытъ племена.

II *Монголско* или *Татарско* плѣме. На него ся отнасятъ всѣкы други Азіатци, и онѣз конто населяватъ мѣстата отъ Гангъ; тѣ иматъ цвѣтъ блѣдавъ, космы черны и дълги, лице широко подобно на носѣтъ, очи малки и ябълчицытъ на ланитытъ издадени на вѣнъ, лобъ токомаи четвъртитъ а брада жестка и рѣдка.

III *Американско племе*. То обзема всичкиъ туземцы Американцы. Человѣцитѣ отъ туй племе иматъ цвѣтъ мѣдно-пепелявъ, космы жестки и гладки а не кѣдрявы, лице тепнѣто, ябълкитѣ на ланититѣ отсочени на вѣтъ и отъ двѣтъ страны, очи малки; тѣ нѣматъ космы на брадѣтъ си или иматъ но много рѣдки.

IV *Малайско племе*, на което принадлежатъ жителитѣ на Индокитай, на островитѣ по Великий Океанъ и на Филиппинскитѣ островы. Принадлежащитѣ на туй племе иматъ цвѣтъ пепелявъ, космы гѣсты, черны и кѣдрявы, лобъ тепнѣтъ, около скраинитѣ (слѣпытѣ очи), носъ широкъ и ѹста много расцѣпены.

V *Египтско племе* корото населява островитѣ по Бенгалскый заливъ, мѣста нѣкои на Австралиѣ, Западо-Южнѣ Африкѣ, Новѣ-Холландиѣ и дрѣ. За отличительны черты има цвѣтъ на кожѣтъ черъ, косѣ кѣдрявы и космы не дълги, чело избочено, задниѣтъ часть на лобѣтъ равнѣ, носъ краткъ (*носъ*), и брадѣ гѣстѣ.

Ето за примѣръ на различѣтъ между племената туримы прѣдъ очитѣ на младитѣ си читатели и читателкы единъ образъ изъ Египтското плѣме единъ Абисиниѣнѣ коконѣ. Самы да видятъ до колко тя прилича по чертитѣ на лицето си на нашитѣ Европейкы коконы!

Губяніе врѣме.

Титъ римскый Императоръ, единъ вечеръ, на вечеряніе ся о-сѣтилъ, че прѣзъ него день не былъ направилъ никое добро на нѣкого челоуѣка, въздъхнулъ и казалъ: Пріятелі, изгубихъ този день.

Колко пѣти нерадивитѣ и лѣнивы ученицы ако бы ся смисляли можахъ да казватъ вечеръ: Днесъ изгубихмы единъ день!

Който одумва другитѣ изгря сѣщитѣ си дѣлкъ.

На бързо попытаніе давай забавенъ отговоръ.

Не дѣй бесчести никого че пѣма таквозъ прѣимущество което ты имашъ, може да има нѣкои отъ които ты си лишенъ.

Нѣкой си Философъ, попытанъ какъ е придобылъ толкозъ наука, отговорилъ, — «Като не ся възспирахъ отъ гордость да пытамъ за всичко що не знаехъ.

Великодушіе и юначество

Великодушіето е гыздось и украшеніе на добродѣ-
тели; защото чрѣзъ него тѣ ставатъ по-голѣмы. Велико-
душіето ся вижда че е прѣдопрѣдѣлено за да направи го-
лѣмы благодѣянія на чловѣчеството.

Дѣйствиелно великодушный чловѣкъ е благъ, ходъ
има медленъ, гласътъ му е тежкъ и говореніето му е
твърдо. Задоволява ся всякога съ малко, та за туй и въ
богатство и на власть, и въ всяко благополучіе и злопо-
лучіе той е умѣренъ; и нито кога е въ доброчестіе ся
много радува, нито кога е въ злочестинѣ скърби. Обыча
да ся туря въ прѣмеждіе за доброто на другы, и кога-
то ся намѣри въ прѣмеждіе не щади животытъ си.

Великодушный никога не ся унизява въ мѣншіето
си, нито ся омайва и заслѣнява отъ славъ и похвалы, ни-
то ще да знае за общото почитаніе, освѣнъ какъ да е ми-
ренъ съ съвѣстытъ си въ исполненіето на длѣжность-тъ
си и да благодари само серіознытъ чловѣцы. Безъ голѣмѣ
нуждѣ не иска отъ другыго помощь; и къмъ богатытъ и
голѣмцытъ обхожда ся достолѣнно, а къмъ по-долнытъ у-
мѣренно и спсходително. Обыча да прави добро на дру-
гы, но той не е толкозь благодаренъ да му правятъ добро.
Повече ся грижи за правото и истинѣтъ неже за славъ-
тъ, и говори и прави всякога на-явѣ. Не е паметозлюбивъ
нито дивъ по природѣ, освѣнъ къмъ обидящытъ.

Великодушный гледа всякога на бѣдуцето и мысли
всякога за общытъ интересы и за голѣмы дѣла; самъ пакъ
той приноси на отечеството или на другы таквызи дарове,
каквыто другытъ чловѣцы не вѣруватъ. Таквызъ сѣ были
въ народытъ ни исторія — великытъ онзи по нещастіята
си, по великытъ си замысли и голѣмы грижи за утвържде-
ніето на Българскытъ народность, — Самуилъ царъ българ-
скый, както и послѣдній отъ Българскытъ владѣтели Ши-
шманъ старый, и пѣснославимый кралевичъ Марко, Прилѣп-
скый храборникъ, таквызъ сѣ были и отъ лѣховнытъ — из-
вѣстнытъ Іоаннъ патріархъ Трѣхъ Свѣтъ, и послѣднытъ
свѣтителъ на тоа време — Евтимій.

Великодушныйтъ пай-послѣ употребява политическытъ и военнытъ си прѣимущества за славѣ на отечеството си; а като свърши повѣренното нему служеніе, готовъ е да ся оттегли тутакъси и не ся грыже слѣдъ това никакъ, да ли народътъ му и отечеството му сѣ му признателны за голѣмытъ му къмъ тѣхъ услуги.

* * *

Юначество можемъ да наречемъ онова безстрашіе на чловѣка, което показва той кога прѣдлежи за голѣмы и добры работы, като излага себе си съсъ всяко благодареніе на смъртъ за доброто на сънародницытъ и съотечественныцытъ си и безропотно търпи каквыто и да сѣ други скърбны и внезапны злочестины въ животътъ.

Истинный юнакъ въ случай на пуждѣ бори ся юначно противу всички злочестины, прѣтърпява доблестно и болѣсти и сиромашество и всякы други лишенія и злостраданія: както нежели за смъртытъ на родители и други ближни нему сродни и мили на сърдцето му, тъй и самъ не ся бои отъ никаква смъртъ и не гледа освѣнъ на изпълненіе на дължността си да защищава всегда и всежду правото и истинното. Той не само не ся показва такъвъ къмъ неприятелитъ си, но и между пріатели въ събранія когато ся намѣрва той защищава, ако бы да ся хулять и укорявать неправедно нѣкои отсѣтствующи, и на дрехы да е легилъ боленъ търпи и прѣнася безропотно ударытъ на скърбъ и смъртъ, и раненъ или страждущъ въ други болестны случаи той търпи безъ никакво смущеніе операціитъ на лѣкарытъ.

Никога гнѣвъ и ярость не смущаватъ тишинѣтъ на лицето му; никога гордостъта не напечатва на челото му своѣтъ надутость, и никога малодушіето не изобразява на образътъ му безсиліето си. Юнакътъ излѣзва на срѣщу опасността съ тишинѣ на душѣтъ си и излага ся тогазы, когато опасността и дължността му налагатъ да направи това; но щомъ веднѣжъ ся изложи, нищо вече го не въспира. Таквызъ сѣ были нашитъ сънародницы Нѣготинскыйтъ герой *хайдутъ* Велко и споменуваныйтъ въ привземаніето на Цариградъ Хасанъ яничеринъ — Българинъ. Ю-

накътъ е дѣйствиелно свободенъ, и ако ся случи да падне въ робство, душевно остава не поробенъ.

У старѣтъ нашѣ Исторіи ако и отъ чужды писанѣ и не добръ издираниѣ пакъ има да ся прѣдставятъ довольно примѣры отъ високо юначество, достойны за подражаніе. Таквызѣ сѣ были въ първытъ вѣремена отъ Кралеветъ ни Батай силный, който на умираиѣ толкозѣ жалилъ защо да не умре на войнѣ, Крумъ върлый, и Боянъ войвода, а въ великѣтъ сѣ гърцытъ борбѣ таквызѣ сѣ ся показали Самуилъ пакъ, сынъ му Радомиръ Кросне, Владиславъ Буйный и отъ воеводытъ по това вѣрме Николица Връзлешко, Вачо Стрълухый, Кракра Лютый и дрѣ, и послѣ пакъ Ясень възобновитель, Иванъ Ясень третій; на послѣдне же вѣрме Ясень Малаый, Милошъ Момчилъ, и Велко Спарушъ. А доста пакъ образцы на истинно юначество сѣ показали въ усиленытъ вѣчѣ вѣремена тогашныты дѣятели: Крали-Марко, Боленъ-Дуйчинъ, Хръковитый-Богданъ и толкозѣ другы отъ послѣдороднытъ, безсмърнытъ въ паметытъ на народа и тѣй славно възпѣванытъ въ народнытъ пѣсни, които не сѣ имали за нищо своитѣ злостраданія даже и смъртытъ си за облегченіе на горестнытъ судьбы на своитѣ си.

Безстрашието е извънредна сила на душытъ, която възвышава челоуѣка надъ метежитѣ, безредицытъ, смуловѣтъ и изобщо надъ нечаяныты бури и вълненія, които многогажды възникватъ въ общества. Чрѣзъ него юнацитѣ си оставатъ въ тихо състояніе и спазватъ свободно употребеніето на разума си испрѣдъ голѣмытъ опасности отъ които ся намѣрятъ обиколены.

Кой е богатъ и кой сиромыхъ.

Кой умира богатъ?

— Богатъ е онзи и само онзи който кога умре оставя на земьтъ пары малко или много или николко, но си има тамо горѣ на небето съкровище неисчерпаемо, приготвено чрѣзъ добрытъ му на този свѣтъ дѣла.

Кой умира сиромыхъ?

— Сиромыхъ умира онзи челоуѣкъ който, колкото голѣмо богатство и да е оставилъ подиръ смъртытъ си, не си е приготвилъ съкровище на небето, чрѣзъ милостынѣ, челоуѣколюбіе и съ другы добры дѣла на животъ.

Дамонъ и Питей.

(РАСКАЗЪ.)

Пашкаше и стенеше нѣкога си градътъ Сиракуза подъ мѣчительства на Діонисіа. Звѣрскійтъ тозъ чловѣкъ, като бѣ похитилъ коварно и насилственно чуждъ прѣстолъ, искаше да го одържи съ жестокость и съ вдѣхнуваніе на страхъ. Горкытъ подданици, ако и да осѣщахъ всякъкътъ тегота на неговытъ неправды, принудены бѣхъ да мѣлчатъ и да задушаватъ въ себе си неволно и най-праведнытъ си оплакванія, защото и най-малкото отъ тѣхнѣ странѣ роптаніе бѣше прѣсѣяленіе за смърть.

Въ срѣдъ общійтъ страхъ, Питей, момъкъ распаленъ и дълбокомысленъ неможѣ да обуздае стремленіята на гнѣвътъ си: на единъ примѣръ отъ варварщинѣтъ на мѣчителя, що видѣ, осмѣли се да дигне гласъ, и да оплаче велегласно окаянството на отечеството си. Съследателитъ (шпіонытъ), които Діонисій имаше подъ заплатѣ прѣсѣяты на всякъдѣ, донесохъ му тутакъ си извѣстіе за това; а мѣчителътъ изпълненъ отъ ярость заклѣ ся жестоко да си отмъсти, и горкыйтъ момъкъ, видѣ ся единъ день обиколенъ отъ цѣлъ полкъ неправедны оръженосцы, които го повлѣкохъ къдѣ тъмницѣтъ.

На оязи критическый часъ срѣща го Дамонъ, момъкъ отъ извѣрелнѣ добротѣ, който обычаше Питей като себе си. Нараненъ отъ най-живѣ скърбъ при вижданіето на това, пристѣпва при него и жално му казува:

«Що е това, драгый ми Питее? Какво ли си пакъ направилъ? Да ли не си примыслилъ добръ и си прибързалъ пакъ да кажешъ нѣщо?»

— Ей, любезный ми Дамоне, онова което ты много пѣтя си прѣдсказвалъ, най-послѣ дойде ми до главъ; азъ неможѣхъ да послѣдувамъ думытъ ти. За дълго врѣме азъ хулихъ самытъ жестокостѣтъ на мѣчителя, като ся слияхъ да ти послушамъ, но най-послѣ гнѣвътъ ми поиска да ся изяви. На толкозь примѣры отъ жестокость неможѣхъ вече да ся сдържѣ. Виждамъ че ще умрѣ, но отъ единъ животъ толкозь срамотенъ — смъртьта е прѣдпочтителна. Жалъ ми е само за старытъ ми баща, за любезнѣтъ ми съпругъ, и за млытъ ми сынозе. На тебе, пріятелю, ты прѣпорѣчвамъ; ты ты утѣши; азъ нѣма вече да ся оплача за честѣтъ си.»

Дошитѣ слугы не склонихъ да оставятъ двамата нажалены пріятели да ся поразговорятъ по-вечко; но раздвоихъ ты силомъ, и Питей покарахъ къмъ тъмницѣтъ, а на Дамона дадохъ волѣ само да върви подирѣ му издалечъ.

Обзетъ отъ най-тежкѣ скърбъ захванъ той да прѣвърта прѣзъ умъ хыляды мыслы и да прѣговари какъ може да изнамѣри нѣкое срѣдство за да го отърве; но не му ся прѣдставяше нищо таквовъ. И слѣдъ много размышленія, слѣдъ като ся двои за много врѣме, между единъ планъ и другъ и отвърляше и единътъ и другыйтъ,

като не потрібни и не сгодины, рѣши най послѣ да ся прѣдстави на самаго Діонисія.

Въ срѣдѣ множества тѣлохранители, отъ които мѣчители ся не отдѣляше никсга, Дамона го въведохъ и ся прѣдстави прѣдъ Діонисію; тамъ той като паднѣ на нозѣтъ му,

«Господарю, казва му, единъ злочестъ момъкъ го запрѣхъ и го турихъ въ кланы прѣди малко. Азъ не съмъ дошелъ да го защитѣмъ нито да искамъ да го простишь; ако прѣстъпленіето му и да е слѣдствие само на юношеско стремленіе но той е прѣстъпникъ прѣдъ тебе и това е доста. Единичкѣтъ милость който искамъ е, да отложишь за другъ нѣкой день наказаніето което ще му отредишь. Далекъ отъ тука сѣ баща му, жена му и двѣникѣтъ му галены дѣвчица, които иматъ голѣмъ нуждѣ отъ неговото присѣтствіе. Допрости, о, Господарю, да принесѣ азъ себе си като залогъ, и да турятъ мене за нѣколко дена въ кланѣтъ му, а него пуснѣте да иде за послѣдень пѣтъ да види семейството си, да расправи работѣтъ си и да ся опрости съ домашнытъ си. Той ще ся завърни на уреченіето врѣме, и ако бы че не дойде, да заплатѣмъ азъ съ смъртътъ си за неговото окъсняваніе, ако това ти ся види угодно.»

Діонисій ся почуди като чу за таквъо едно приношеніе; а като искаше и да види какво ще излѣзе отъ това — «Добрѣ, каза, поклонявамъ му два дни; но ты да знаешъ че ще останешъ на негово мѣсто запрѣтъ; примысли обаче добрѣ, че ако бы на третій день слънцето не го види пакъ въ Сиракузѣ, ты ще си истыйтъ който ще истеглишь наказаніето.»

Радостенъ за отговорѣтъ Дамонъ; завтече ся тутакъ си въ тѣмницѣтъ при пріятеля си, и тамо като развърза съ рѣцѣтъ си оковытъ му обвърза себе си съ всяко присърце и веселѣ.

«Хайде, каза, иди си, иди да утѣшишь злочестото си семейство. Діонисій ти покланя цѣлы два дни, които можешъ да употребишь безъ подозрѣніе, тѣ ти стигатъ да ся постарасъ да намѣришь единъ корабъ и да ся избавишь. Прѣди всичко трѣба да побързавашъ и да не нерадишь; Хайде върви не губи врѣме.»

На тѣзи думы Питей останѣ смаянъ.

«Азъ да побѣгна? Азъ да ти оставѣмъ на мое мѣсто, на буйството на немилостивыйтъ тиранинъ? Увы! до толкозъ ли си ми опозналъ, Дамоне? Дай ми тутакъ си, дай ми назадъ оковытъ ми, ако си на този умъ че може да падне въ душѣтъ ми толкози умразнѣ ничтожность и невѣрство.»

— Не, отговори Дамонъ, ничтожность и невѣрство сѣ не виѣстятъ въ душѣтъ ти. Ако да можахъ да подозрѣмъ въ тебе таквызъ едни мыслы, ты не щѣше да ми си до сега пріятель; па нито ничтожность, нито невѣрство ще тя накара да направишь туй което азъ ти заповѣдамъ. Ты имашъ баща, женѣ и двама сынове на които длѣжишь животѣтъ си и себе си. и които безъ тебе мжно

ще могат да ся обдържатъ. Азъ нѣмамъ вече никого за когото да имамъ грижъ и да съмъ живъ, а да умрѣ за единъ пріятель като тебе ще бѣде за мене най-големото удоволствіе.

— Но; разумѣва ся че азъ нѣма да ти остава да ся наравдваш на едно таквовъ варварско удоволствіе, прибрза да каже Питей. Азъ самъ си щѣ идѣ да изпълнѣ, понеже тѣй ти е угодно, послѣднитѣ длѣжности на природѣтъ, щѣ идѣ да дамъ послѣдне цѣлованіе на бащѣ си, на женѣ си и на сыноветѣ си, но съ първо сыпаніе на зорѣтъ, утрѣ ще ми видишъ пакъ. Като остави тебѣ на тѣхъ вмѣсто мене азъ ще имъ направѣ най-големото подариваніе и съ туй ся надѣѣ да ги утѣша.

Туй како рече, пригърна пріятеля си, на когото сълзытъ и цѣлованіята ся сливахъ съ неговитѣ, и поспѣшно хвакѣ пакътъ който отиваше за родинѣтъ му.

Но мръкна ся вторий день и съмнѣ ся третій, а Питей ся не являвашъ. Дамонъ безъ да ся сумнява въ себе си че достойныйтъ му пріятель вдаденъ на плачоветѣ и на отчаяніето на окаянното си семейство ся е погрыжилъ за избавленіето си, бѣше веселъ и радостенъ. Діонисій напротивъ, като мисляше, че ся подиграхъ съ него и двамата и го излѣгахъ, възбѣси ся твърдѣ много, и въ пѣргътъ на идѣтъ си заповѣда да дигнатъ тутакъ си Дамона и да го закарѣтъ да истегли той смъртното наказаніе което бѣ отредилъ за Питей.

(Слѣди.)

Дѣтинската простота.

Мислимъ че всички помнятъ прикасницѣтъ за туй остроумно четири-годишно дѣте, което, като было на трапезѣтъ, и като видѣло че забравило да му подадѣтъ една гостѣѣ, зело малко соль и си турило на таурчето, а майка му го съгледала и го попытала: защо направило тѣй? То отговорило: Ехъ, мамо, зехъ малко соль да посолѣмъ онова което ще ми дадете отъ гостѣѣтъ.

Истото дѣте плачало единъ день и горѣщы сълзы проливало.

Що ти е, сыно? попыталъ го баща му. Защо плачешъ тѣй?

— Ахъ, тате, загубихъ едно хубаво десетаче новичко, мама бѣше ми го дала.

— „Ехъ, за туй ли си сѣдиѣлъ та плачешъ? На ти друго.“

Дѣтето зема новото десетаче и ужъ ся порастушило, но подиръ малко пакъ захваща да плаче както отпонапрѣдъ.

„Ты пакъ ли захващѣ да плачешъ?“

— Плачѣ, тате, защото да имахъ сега и другото що го загубихъ, сега щѣхъ да ми сѣ двѣники,

Дѣтето не ся осѣтило, че ако да не бѣ загубило другото десетаче нѣмаше да плаче, и слѣдователно нещѣхъ да му дадѣтъ друго. — Това показва че дѣцата колкото и да сѣ хитри все сѣ пакъ дѣца.

ДѢТѢ СВѢЩИ

Има челоуѣци които отъ суетность и гордость искать да заслѣпятъ очитѣ на другитѣ, и тѣй навличать връзъ себе си осаждаието и подгавряиіята на свѣтътъ. За туй когато двамина разблудны ся надминували кой да ся покаже по-горень въ неразумно прѣсканіе на пары, единъ остроумень отъ странѣ, казалъ за тѣхъ, че му ся сѣрува да ги гледа прѣдъ болницѣтъ да ся надварятъ кой по напрѣдъ да влѣзе вътрѣ. А съ това той искалъ да покаже, че разблуднитѣ или харвалитѣ, т. е. онѣзи които прѣскають на-рѣтъ за лудо, испадать най-послѣ и, като ся поболятъ и нѣмать какъ да ся гледать и цѣрятъ, занасятъ ги на болницитѣ, дѣто отивать и сиромасытѣ. А по насъ понеже нѣма и болницы сѣтнината на таквызъ е опрѣдѣлена въ поговоркѣтъ. *«тѣвикелитѣ на боклука мрѣтъ.»*

* * *

«Единъ сынъ казалъ веднѣжъ на бащѣ си, който отъ сиромашко чедо, както былъ, станѣлъ испослѣ богатъ, «Тате, какъ направи че можѣ да спечелишь толкозъ имотъ? Азъ едвамъ могѣ да си искарамъ разноскытѣ съ сирмїѣтъ който си ми далъ, като толкозъ сѣмъ бѣщїѣ и трудїѣ.

— Нищо по-лесно, сынко, отъ това дѣто да спечели челоуѣкъ, но трѣба да не забравя никога че не иска само да ся работи, но и да ся спистява. И съ тѣзи думы той по-сѣгнѣ та угаси единъ отъ дѣтѣ свѣщи, които имъ свѣтахъ, и доискаа думѣтъ си: прѣди всичко трѣба да ся благодари нѣкой на това само което му е нужно, на пр. да гори единъ свѣщъ само, когато нѣма нуждѣ да гори двѣ.

Его единъ хубавъ урокъ за спистяваніе.

СПОЛУЧЕНЪ ОТГОВОРЪ. — Когато Наполеонъ І-й былъ чиновникъ въ артилерїѣтъ, другъ единъ чиновникъ Пруссецъ велерѣчиво ся произнеслъ, че неговытѣ съграждани ся бїали веякога за славѣ, а френцитѣ за пары. — Право казвань, реклъ Бонапартъ, защото всякой ся бїе за да придобые онова което нѣма.

Какво ли бы отговорилъ днесъ другъ нѣкой Наполеонъ на Прусситѣ които ся бїхѣ и придобыхѣ и славѣ и пары?

Младитѣ къмъ майкѣ си

Майко злочеста, не дѣй въздыша,
Не дѣй пролива сълзы кат' кышѣ.
Не дѣй ты тѣжп, о, майко мила,
Кога си толкозь чеда родила.
Горкана! ты си много страдала,
Животъ спокоинѣ не си познала:
Твоитѣ чада, толкозь години,
Не тя е смыслил единѣ до нынѣ. . . .

Но утѣши ся, майко любезна,
Не дѣй ушыва, бѣди ты трезна. . .
Отвѣди нази и отрасти ны,
На тѣзъ свободны златы години,
Да ся научимъ сега прѣдстой ни
На тебѣ да станемъ чеда достойны,
За тебе само ный да живѣемъ. . .

Ето за тебе трудъ не желѣмъ,
Отъ млади ищемъ да ся научимъ
Все що е пуждно днесъ да получимъ,
Че като дойде нашето врѣме
На тебе помощъ да подадемы. . . .

Грънчарьтъ царь.

Агатоклъ былъ сынъ на единъ грънчарь; испослѣ като завладѣлъ Сицилій, и ся провъзгласилъ царь, ималъ обычай на трапезѣтъ си между златнытъ сѣждове да слага и прѣстены сѣждове, и тѣхъ като показвалъ на младытъ, казувалъ имъ. «Тѣзи азъ правяхъ испрво, а сега инамъ таквызи (показувалъ златнытъ) поради прилѣжаніето и юначеството си.

—о—

Работи всякой день.

Апеллестъ прочутыйтъ въ древность живописецъ, не оставялъ ни единъ день да ся мине безъ да ся обучава въ занитіето си. Веднѣжъ когато го попытали, какъ е могълъ да стигне до таквозъ искусство въ живописаніето; далъ този достопамятенъ отговоръ: «Не оставихъ нити единъ день да ся мине безъ да начертамъ една черта съ усилие да ѣмъ направѣмъ по правилнкъ.

Умны изреченія

Младость лѣнива старость горчива.

Който става рано на работѣтъ си напѣтва помощникъ Бога,

Неплатенъ кожухъ не държи твърдѣ топло.

На лудыйтъ не казвай дѣсѣ камъниѣтъ.

Страшливийтъ е вече на полвенъ битъ.

Мастилото на доброжелателныйтъ ученъ не е по-малко драгоценно отъ кръвьтъ на мученицытъ.